

Száz műremek a Francia Nemzeti Könyvtárból

Sirató Ildikó 

sirato.ildiko@oszk.hu

MNMKK Országos Széchényi Könyvtár
tudományos kutató

Beérkezett: 2025.04.30.

Elfogadva: 2025.05.06.

Publikálva: 2025.06.20.

Könyvismertető

Dufayet, M.-C. (ed.) (2022) *100 chefs-d'oeuvre de la Bibliothèque nationale de France* (Sous la direction de Gennaro Toscano), *Une promenade dans les collections*, BnF Éditions, Paris. ISBN 978-2-7177-2850-7

A Francia Nemzeti Könyvtár muzeális gyűjteményeiben őrzött mesterművekből és értékes dokumentumokból válogató reprezentatív album bemutatja a nemzeti bibliotéka száz legértékesebb és legérdekesebb kincsét. A bevezetőben Gennaro Toscano ismerteti a nemzeti értéktár különböző gyűjteményrészeit, amelyek többek között régészeti leletek, műtárgyak: festmények, faragványok, ékszerek, érmék, pecsétek, bútorok, irodalmi, hivatalos vagy személyes kéziratok, kódexek, illusztrált kéziratok és nyomtatványok, ösnyomtatványok, metszetek és grafikák, plakátok, térképek, glóbuszok, kották, hangfelvételek (hanglemezek), színházi jelmezek, díszlet-, jelmez- és bábtervek, fényképek sorakoznak a kötet lapjain.

Az előljáró írás a gyűjtemény történetiségére és a Francia Nemzeti Könyvtár gyarapodásának históriájára is utal (XI. Lajos XV. században föllállított királyi könyvtárától indítva) – előrebocsátva, hogy a kötet címébe foglalt célkitűzésének megfelelni lényegében lehetetlen küldetés. A többmillió kolekciót reprezentáló korábbi bemutatók, kiállítások és publikációk földézésével helyezi el e legújabb kiadványt a történeti sorba. A bevezető szerzője utal a közelmúlt vállalkozásaira: a washingtoni Kongresszusi Könyvtárban 1995-ben rendezett, *Creating French Culture: Treasures From the Bibliothèque nationale de France* (A francia kultúra létrehozása: a Francia Nemzeti Könyvtár kincsei) című, több mint kétszáz tárgyat bemutató kiállításra, továbbá az 1996-ban és 2000-ben publikált két korábbi kötetre (*Trésors de la Bibliothèque nationale de France* – A Francia Nemzeti Könyvtár kincsei). Említi a gyűjteményrészeket bemutató kiállításokat és publikációkat, amelyek szintén az idő és az értékek történeti ösvényeire vezetik a látogatókat.

A Francia Nemzeti Könyvtár gyűjteményének szinte végtelenül gazdag változatossága, a nemzeti és egyúttal az európai és a világkultúrában betöltött szerepe körvonalazódik az értekezésben, valamint az az évszázados tapasztalatra épülő tudományos gondosság, amellyel generációk sora a gyűjteményt gyarapította és gondozta. Így a francia nemzeti kollekció reprezentálja a nemzetközileg és globálisan is jelentős, nagy hatású francia történelem és művészet útját a századokon át napjainkig. Az igényesen és magas minőségben illusztrált

Cite as / Így hivatkozd: Sirató, I. (2025) Száz műremek a Francia Nemzeti Könyvtárból, *Central European Library and Information Science Review (CELISR)*, 2(2), p. 241–243.

(négy színnyomású ofsetpapírra készült, bár puhatáblás) kötet maga is értékes dokumentuma ennek a gazdagságnak.

A kötetbe választott száz műtárgy és dokumentum időrendi csoportosításban ismerhető meg: a hét fejezet az antikvitás, a középkor, a reneszánsz, majd a XVII., a XVIII., a XIX. és a XX. század anyagából válogat megközelítően arányosan. Az első fejezetben 8, utóbbi rendre 14, 16, 10-10, végül megint 21-21 kép és ismertetés következik, amelyeknél a tétel gyűjteményi jelzetét is megtaláljuk.

1. A régészeti leletek által (lényegében a „történeti”-szellemi kolonizáció gesztusával, ahogyan minden nagy hagyományú európai nemzeti/királyi gyűjteményben) fölidézhető antik kultúrák néhány bemutatott tárgya a római kori galloknak állít emléket. Például a (Seuso-kincshez hasonló méretű és értékű) berthouville-i kincslelet részét képező részben aranyozott ezüst Mercurius-szobrocska (5.)¹, amely az I. század vége és a III. század eleje között készült (s 1830-ban került a gyűjtemény állományába), vagy a 209 körül 23 karátos aranyból készített ötvösmunka, a rennes-i áldozati tál (6.), amelyet 1774-ben tártak föl és helyeztek el XV. Lajos gyűjteményében. A középkori dokumentumok sorát Máté evangéliumának egy pergamenre készült, bíborfestékkel és arannyal illuminált kézirata nyitja (9.), amely Konstantinápolyban vagy Szíriában készülhetett a VI. század második felében. Egy arab nyelvű éggömböt is láthatunk (14.) a könyvben, amelyet Andalúziában készítettek a XI. században. Az uralkodóábrázolások egy különleges példája az a sakkfigura (15.), amely Nagy Károly (Charlemagne) alakját formázza (elefántcsont, arany és vörös festéknyomokkal, 1080 körül). A XIII. századtól egyre több szöveges kéziratos, majd nyomtatott dokumentum reprezentálja a Francia Nemzeti Könyvtár gyűjteményét, amelyben a dokumentumtípusok, a tartalom- és információhordozó médiumok és a művészi alkotások kifogyhatatlan kincsestárát őrzik.

Szent könyvek – az Ó- és Újszövetség mellett a Korán – manuscriptumai, térképek, krónikák, majd a *Gutenberg-bibliától* (1455) kezdve ősnymtatványok, míves, díszes kötésű, kézzel illusztrált, illetve metszetes legendák, királytükrök és teológiai, filozófiai értekezések sorakoznak a könyvtár polcain – s e könyv lapjain. S itt van Villon *Nagy Testamentum*ának nyomtatott kiadása 1489-ből (29.), utána egy Dürer-akvarellre (készült 1494 és 1511 között, 31.) nyílik a könyv. A következő tétel Ariosto *Orlando Furioso* című művének nyomtatott és illuminált kiadása 1516-ból (32.). A numizmatikai gyűjtemény Ausztriai Annát és a gyermek XIV. Lajost ábrázoló 1645-ös verete (43.) már a XVII. századi gyűjteménybe vezet át. Láthatjuk a Marc-Antoine Charpentier által Molière *Képzelt beteg* című komédiájához írt nyitány kéziratos kottáját (mint az 1673. február 10-i bemutató dokumentumát, 46.), és ugyanebből a korszakból a XIV. Lajos számára 1681 és 1683 között készített ég- és földgömbpár (47.) rendkívül érdekes részleteit bemutató felvételeket. A műtárgyak leírásából az is kiderül, hogy a glóbuszokat 1980-ban restaurálták, és a nagyközönség is megtekintheti azokat 2006 óta a nemzeti könyvtár 1988-ban megnyílt, François Mitterrand nevét viselő épületében.

A kötet a felvilágosodás évszázadát a Francia Nemzeti Könyvtár zenei és előadó-művészeti dokumentumokat őrző különgyűjteményeiből (speciális kollektívából) vett tárgyakkal, képekkel és kéziratokkal mutatja be – hiszen e korszakban a leghatékonyabb kommunikációs csatornákat úgy definiálták, hogy a legnagyobb tömeget a legtöbb információval egyidejűleg elérni három társadalmi fórumon, intézményen keresztül lehet, s ezek: a templom, az iskola és a színház. Helyet kaptak benne marionettbábok (Brighella és a Márkiné) a XVIII.

¹ Szerkesztői megjegyzés: a zárójel számok a műben szereplő alkotásokhoz tartozó tételszámokat jelölik.

századi Velencéből (49.), Jean-Pierre Pillot énekest Titon szerepében ábrázoló jelmezrajz François Boucher-től (54.), (Jean-Joseph Cassanée de Mondonville – Houdar de la Motte – Abbé de La Marre, *Titon et l'Aurore, pastorale héroïque*, Paris, 1763), valamint Mozarttól a *Don Giovanni* kézírata (1787, 56.). Az irodalmi kéziratok közül itt olvasható Giacomo Casanova önéletírása is (1789–1797, 57.).

A XIX. századi dokumentumok sorát is egy kottakézirat, Ludwig van Beethoven Op. 57. nr. 23 *f-moll „Appassionata”* zongoraszonátájának manuscriptuma nyitja (1804–1806, 59.), majd a *Code Napoléon* díszes kötésű első kiadása következik sorra (1807, 60.). S bár az úgynevezett rosette-i kő maga Londonban látható a British Museum állandó kiállításán, a Jean-François Champollion által írt illusztrált kézíratos „megfejtést” Párizsban őrzik (1830–1832, 62.). A francia nemzeti író, a romantika meghatározó alakja, Victor Hugo kézírását is fölfedezhetjük a kötetben: *A nyomorultak*, 65. (*Les misérables*, 1845–1862) lapjain. Baudelaire, Rimbaud, Flaubert vagy Bizet, Debussy és Gauguin eredeti művei idézik föl alkotóik alakját és karakterét, míg végül a XX. századi dokumentumok bemutatásához érkezünk.

Fényképek, a nagy színésznőnek, Sarah Bernhardtnak egy Victorien Sardou-darabban viselt jelmeze (Théophile Thomas tervezése, 1902, 81.), a Guillaume Apollinaire költő hangját őrző Pathé-lemez (83.), melynek fölvételén *A Mirabeau-híd* (*Le pont Mirabeau*) című költeményét mondta el 1913-ban. A kötetben szerepel Joan Miró *Fekete és vörös* című, 8 lapból álló metszet-nyomatsorozata (1938, 91.) és a költő-forgatókönyvíró Jacques Prévert grafikus szcenáriója (94.) Marcel Carné *A sátán követői* (*Les Visiteurs du soir*) című, 1942-es filmjéhez. A kézírattár gyűjteményéből szerepel Proust, André Breton, Camus és Boris Vian manuscriptuma, a muzeális értékű fotográfiák között pedig Robert Capa (André Friedmann, azaz Friedmann Endre) egy 1943-ban készített fényképe is.

A *Száz mestermű a Francia Nemzeti Könyvtárból* című kötet tartalmaz egy teljességre törő bibliográfiai összeállítást is az általános szakirodalomról, valamint a bemutatott műkincsek és dokumentumok sorrendjében az azokra vonatkozó irodalomról is. S a kötet impresszuma előtt természetesen megtalálhatjuk a műleírásokat készítő munkatársak felsorolását is.

A Francia Nemzeti Könyvtár reprezentatív kiadványa gazdagon illusztrálja a nemzeti gyűjteményt és szép kiállítása mellett változatossága okán is igazán érdekes olvasmány az érdeklődők számára.

